

Stříbrovlasý rytíř Jiří Horák

Cyril Höschl

Přehoupne-li se člověk do poslední třetiny života, začne se jeho postoj k vlastnímu bytí a k tomu, v co se proměnila kdysi žitá skutečnost, výrazně měnit. Těžiště představ o životě a o vlastním osudu se z budoucnosti, někdy mlhavě daleké, přesouvá do říše vzpomínek, do příběhů mládí, jež se už nikdy nevrátí. Ruku v ruce s touto proměnou se začíná čas pozoruhodně zrychlovat, mnohdy nečekaným způsobem. To, co dříve znamenal rok, je nyní desetiletí. Novorozenci a batolata jsou pojednou dospělými bručouny s prošedivělými skráněmi, ze školních škamen jsou katedry, z křehkých rostlin mohutné stromy a cesty dětství zavál čas.

Přetočím-li si na pozadí tohoto obrazu hodiny téměř o čtyřicet let nazpět, ocitnu se „na kolečku“ na interním oddělení Nemocnice Pod Petřínem, kde vlastně náhodou došlo k několika setkáním s kolegy, z nichž se nakonec vyvinula celoživotní přátelství. Jedním z nich byl dr. Ladislav Mertl, který později přešel na I. interní kliniku ve Vinohradské nemocnici, jež byla výukovou základnou Lékařské fakulty hygienické. Vinohradská nemocnice neměla svou vlastní psychiatrii s lůžkovou částí, a tak klinickou základnou pro psychiatrii byl hygienické fakultě Výzkumný ústav psychiatrický v Bohnicích, kde jsem v té době pracoval.

Krásné přátelství s Láďou Mertlem zahrnovalo mnohé společné kulturní zájmy, zejména četbu zakázaných knih, jež jsme si z různých zdrojů vzájemně vyměňovali. To mne často přivádělo na lékařský pokoj na tehdejší pavidonu G Vinohradské nemocnice, který Láďa sdílel s pozoruhodným štíhlým, vysokým a již tehdy stříbrovlasým introvertním mužem jménem Jiří Horák.

Žili jsme tehdy v nepříznivé době a v profizlované společnosti, takže nebylo moudré důvěřovat neznámým lidem. Když jsem se poprvé při předávání *libri prohibiti* tázavě podíval na Láďu s posunkem k jeho spolubydlícímu, mávl pobaveně rukou. „Prosím Tě, ten je dobrej, ten je stoprocentní“. A od té doby jsem věděl, že on ví, že já vím, že on ví a všichni tři jsme sdíleli tajemství zakázaného ovoce. Toto setkání je v mé vzpomínce na Jiřího Horáka, onoho stříbrovlasého rytíře, nesmírně důležité proto, že naznačuje, jak někdy první dojem může být naprosto trefný a může předurčit vztah na celý život.

Když mne pak v listopadu 1989 revoluční kvas vynesl do funkce děkana, bylo mým prvním (a zároveň sebeobranným) úkolem najít si nejbližší spolupracovníky – dělné, svorné a spolehlivé kolegium děkana. Nejen, že se

mi to podařilo, ale byla to zřejmě nejmilejší úzká pracovní skupina celé mé kariéry. Budovali jsme fakultu a univerzitu s ohromným nasazením a nadšením a vzájemným porozuměním. Nepostradatelnou součástí a nevyhnutelnou volbou jednoho z těch čtyř byl právě Jiří Horák, navzdory tomu, že se – jako nikdy předtím a nikdy potom – sám do ničeho nehrnul, na rozdíl od mnohých, i porevolučních, kariéristů neprahl po funkcích, neměl politické ambice, ale prostě chtěl pomáhat dobré věci, protože snad poprvé v jeho nejednoduchém životě nastala chvíle, kdy měl pocit, že to má smysl a že kdo postojí stranou, nebude si už nikdy moci stěžovat, že pro nápravu poměrů, celoživotně nepříznivých, nemohl nic udělat.

Na tomto tichém a mírně usměvavém muži s neokázalým smyslem pro humor mne fascinovala jeho rytířskost, počestnost, pravdomluvnost, odhodlanost, korektnost, pečlivost, solidnost, hloubavost, spolehlivost a při veškerém individualismu vynikající schopnost pracovat v týmu. Jiří se začal věnovat reformě studia, hodnocení pedagogické zátěže a kurikulárním záležitostem lékařského vzdělávání s takovým nasazením, že to bylo z velké části jeho zásluhou, když se 3. lékařská fakulta dostala na špici pelotonu reformujícího nejenom vztahy mezi studenty a pedagogy, nejenom vlastní pedagogický proces a jeho formální aspekty, ale také vztahy s nemocnicí a vztahy mezi jednotlivými činnostmi fakulty: od studijních, jež měla na starosti docentka Provazníková, přes vědu a zahraniční styky, jež měl na starosti profesor Rokyta, až po koordinaci univerzitního života na fakultě s činností fakultní nemocnice, jež měl na starosti docent Svoboda.

Z nás všech byl Jiří Horák nejstatečnější v situaci, kdy bylo třeba sdělit širšímu publiku nepříjemnou informaci. Kdyby někdo z vedení měl oznámit zaměstnancům fakulty, že od zítřka budou mít o třetinu nižší platy, nedokázal bych si k takovému sdělení představit nikoho jiného než Jiřího Horáka. Byl to on, kdo dokázal studentům sdělovat nepříjemné pravdy, které šly přímo proti srsti tehdejších tendencí k populismu a podbízění se studentům, kteří, ať už z jakýchkoliv pohnutek, byli přece jenom motory revoluce. To však neznamenalo, že mají ve všem pravdu a že se jejich stupňujícím se požadavkům na úlevy ve studiu a na likvidaci neoblíbených předmětů musí vždy ustupovat.

Jiří Horák byl schopen hájit vyšší zájmy a dlouhodobější cíle, které, jak se nakonec ukázalo, byly nikoliv v neprospěch, ale naopak ve velkém zájmu studentů jakožto budoucích absolventů fakulty. Právě proto, že své chování neodvíjel od podbízění se momentální situaci v potřebě být či nebýt někam zvolen, si mohl dovolit respektovat nadosobní hodnoty a prosazovat v zájmu věci nepopulární řešení. V té době nebyla na fakultě druhá taková osobnost.

Z pracovního vztahu se posléze mezi námi vyvinulo přátelství, jakých je málo. Mám tím na mysli vztah dvou mužů, jenž nemusí být artikulován, dokonce nemusí být formálně stvrzován společně tráveným časem, a přesto se vyvine v jakési telepatické vzájemné porozumění a přesvědčení o záměrech a spolehlivosti toho druhého, a to bez jakéhokoliv vzájemného ujišťování. Kdybych měl Jiřího Horáka hodnotit na osách trojdimenzionální typologie Roberta Cloningera, pak bych řekl, že jeho skóre vyhledávání nového (*novelty seeking*) je v pásmu běžné normy a řekl bych, že se vyčerpává plachtěním na Slapské přehradě či na Lago di Garda, zatímco jeho *reward dependence*, tzn. závislost na odměně a na tom, jak mě druzí chválí, je poměrně malá, takže Jiří nemá potřebu chovat se tak, aby se zavděčil. Jeho vyhýbání se nepříjemnostem (*harm avoidance*) je rovněž malé, zhruba v pásmu těch, kteří jsou např. schopni kritizovat ředitelství nemocnice i za cenu, že jim hrozí vyhazov.

Zažili jsme spolu mnoho krásného a také strávili nezapomenutelné chvíle. Vzpomínám na slunné odpoledne u něj na Slapech a na výjezdní zasedání kolegia děkana, ať již peripatetické jednání v altánku jezerního parku zámku Štiřín anebo stoupání k horským štítům kouzelného kraje kantonu Graubünden nad švýcarským Sogliem. Nezapomenutelné byly naše společné pobyty v Řecku, kam jsme jezdili zkoušet přijímací pohovory řeckých studentů. Spolu jsme pozorovali západ slunce nad Argolským zálivem, spolu nabírali síly ve sporém stínu na žárem rozpálené Akropoli.

Nejenom Jiří jako fyzická osoba, ale fenomén Horák jako popis neokázalé spolehlivosti, stálosti a šlechtické zásadovosti se stal neodmyslitelným mementem mého života, součástí mého superega, které na mě dohlíží ve chvílích mého vlastního selhávání a je vnitřním varovným hlasem, bez jehož pomoci by v mnoha situacích bylo mé rozhodování o mnoho nejistější. Vidím Jiřího, toho stříbrného rytíře, jak ve chvíli, kdy jsme všichni ve dvoutisícové výšce padli u švýcarských salaší do trávy a už jsme dál nemohli, on se nezastavil a stoupal dál ke skalnatým a zasněženým štítům. A tak je to s ním stále. To, že mu je nyní sedmdesát, je prostě součást maléru, v němž se všichni ocitáme. Ale Jiří stoupá dál a výš s těžkou nůsí na zádech a nestěžuje si. V tom je nám, kdož jsme stanuli v jeho blízkosti a máme ho rádi, posilou a vzorem.

Milý Jiří, ad multos annos. Q.B.F.F.F. Tvůj Cyril